

SADRŽAJ

Uvod	13
I. OPŠTE TEORIJSKO ODREĐENJE POLITIČKOG POLJA	
1. Poreklo podele političkog polja i njegova konačna zaokruženost u vremenu političke Moderne	47
a) Moderna kao okvir građanskoga sveta	47
Osnovne osobine političke Moderne	47
Konstituisanje modernog samosvesnog subjekta – metafora Odiseja	51
Konstituisanje modernog političkog polja – Makijavelijev obrat	57
b) Akcija i reakcija	65
Revolucionarnost kao obeležje epohe i analiza fenomena revolucije	65
Nastanak levice, desnice i centra kao političkih pojмова i rodno mesto tog nastanka	72
2. Politička leвица – logika revolucije	85
Definicija političke levice i shema podele različitih levice	85
Ruso, Robespjer i jakobinska „noć objave“ revolucionarne levice	89
Marks i Engels kao „proroci“ planetarne revolucije	97
Revolucija na vrhuncu – Lenjin, Trocki i sovjetski boljševici	112
Revolucija u opadanju – „car“ Staljin kao spoj revolucije i restauracije	115
Mao Cedung kao kineski „Staljin“	131
Drugo krilo revolucije – anarhizam kao niz razbacanih revolucionarnih impulsa (Štirner, Prudon, Bakunjin)	133
Antirevolucionarna utopijska leвица – od hrišćanstva do idealističko-fenomenoloških filozofija	143
Liberalna leвица – britanski laburizam i kontinentalna socijaldemokratija	162

3. Politička desnica – prihvatanje izazova	179
Definicija političke desnice i shema podele različitih desnica	179
Britanski klasični konzervativizam – Berk i Dizraeli	184
Kontinentalni klasični konzervativizam (Meternih, Šatobrijan, Gizo) i Sveta alijansa kao objava svecovske desnice	201
Primordijalna i ultrakonzervativna desnica – od „konkistadora u mantiji“ do De Mestra i Kortesa	208
Ideologija rasizma – Gobino i Čemberlen	221
Na raskršću klasične i primordijalne desnice – Moras i Franko	226
Fašizam i nacizam kao spoj revolucije i restauracije i kao smrt klasične desnice – Musolini, Hitler, Rozenberg	232
Oto fon Bizmark i začetak savremene postideološke politike	259
Liberalna desnica – od pragmatičnog konzervativizma do socijalno-liberalne desnice	267
4. Politički centar – kasna umerenost Moderne	285
Definicija političkog centra i shema podele različitih centara	285
Daleke preteče liberalnog centra – od Aristotela i stoika do Magna Carte	292
Dvojica duhovnih otaca političkog liberalizma – Spinoza i Lok	295
Na Lokovom tragu – francuski prosvetitelji (Monteskje, Volter)	310
Anglosaksonski liberalni centar – vigovska politička tradicija i Adam Smit	316
Milov socijal-liberalizam kao idejno dovršenje anglosaksonskog liberalnog centra	321
Delatni heroji anglosaksonskog liberalnog centra – Gledston i Lojd Džordž	331
Utemeljenje kontinentalnog liberalnog centra – Deklaracija o pravima čoveka i građanina	341
Imanuel Kant kao duhovno ishodište i raskršće liberalnog centra	348

Konstan i kontinentalni devetnaestovekovni liberalni centar	367
Prelazak klasičnog liberalnog centra u široki građanski centar – Hegel, Tokvil i građanski radikali kao anticipatori desnog i levog centra	375
Politički centar kao kasna umerenost Moderne i kao najava postmodernih političkih oblika	410

II. ODNOS LEVICE, DESNICE I CENTRA U EVROPSKIM DEMOKRATIJAMA NA POČETKU 21. VEKA

1. Vredi li podela još uvek?	415
a) Strukturalne promene građanskog sveta u odnosu na početak i zenit Moderne	415
Na razmeđu stare i nove Evrope	415
Strukturalne promene evropskog političkog polja u postmodernom dobu – Liotar i Habermas	419
Postmoderno doba i „kraj ideologija“	428
Postmoderno doba i postmaterijalističke vrednosti	438
b) Odras strukturalnih promena građanskoga sveta na levicu, desnicu i centar	447
Prevazilaženje političkog konteksta postavljenog Francuskom revolucijom	447
Novi politički kontekst i levica i desnica u novom „bestežinskom“ stanju	450
Stara podela više ne vred – polemika sa Bobiom	463
2. Premeštanje linije sukoba u postmodernom vremenu – levica protiv levice, desnica protiv desnice	469
Raspad nekada jedinstvenih političkih prostora levice i desnice	469
Postideološki državnici nove Evrope i dodatno relativizovanje starih podela – Čerčil i De Gol	471
Evropska „država blagostanja“ kao simbol novih političkih grupisanja	483
Levica protiv levice – od revolucionarne do postmoderne levice	492

Desnica protiv desnice – socijalno-liberalna vs. neoliberalna vs. revolucionarna desnica	502
Premeštanje linije sukoba u postmodernom vremenu – centar protiv margina	510
3. Novi prijatelji i stari neprijatelji – leвица i desnica podeljene između građanskog i antigrađanskog shvatanja politike ...	511
Dve politike – (post)građanska i antigrađanska	511
Dve etike – komunikativno-konzenzualna i revolucionarna	517
Dva bloka – blok centra i blok margina	521
Blok centra – neohegelijanizam i koncept evropskog ujedinjenja	525
Blok margina – od revolucionarnih naracija do alternativnih društvenih inicijativa	535
4. Vladavina postgrađanskog centra – dva lica globalnog građanskog društva	547
Razlike između postgrađanskog centra i klasičnog liberalnog centra – Fukujama i Kant	547
Idejni simbol vladavine postgrađanskog centra – ideja „trećega puta“	555
Praktični simbol vladavine postgrađanskog centra – „velike koalicije“ levog i desnog centra	564
Dva lica vladavine postgrađanskog centra – stabilnost i manipulacija	570
Varvari na kapijama	574
Lokalna vs. univerzalna legitimnost	584
Planeta od stakla i kruženje dijalektike istorije	587
Zaključak	591
Epoha s one strane levice i desnice	591
Postideološka politika za novi vek	603
Bibliografija	627
Registar imena	639
Registar pojmova	655